

מוכירות הממשלה

סלון, מרמ

ש.מ.ר

למכר 3

פרוטרקור
הועדה להתייחסות
ג' בטבת תשל"ה - 17.12.74

נכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, א. ארז, מ. חזבי, א. יריב,
ט. פרס, ח.י. צדוק, מ. קול, ט. רוזן, י. רפאל.

בעדרו השרים: י. אלון, ט. הלל, א. ידליון, א. עופר,
י. רבינוביץ.

נכחו חברי הנהלת המוכנות היהודית: מ. בראון, ר. ויץ,
ח. פינקלשטיין, י. קלארמן,
מ. קרונה, א. סנקר, ע. שפירא.

בעדרו חברי הנהלת המוכנות היהודית: פ. ספיר, א.ל. גולצין, ר. יגלום,
מ. קירשבלום.

מזכיר הממשלה	-	ג. אבנר	מזכיר המכירות
משרד השיכון	-	י. אבני	
לשכת הסדר י. גלילי	-	ע. ארז	
מינהל מקרקעי ישראל	-	א. כהנא	
משרד החוץ	-	ט. דיבון	
משרד ראש הממשלה	-	ר. זאבי	
משרד האוצר	-	א. בוייבר	
משרד הבטחון	-	מ. בצר	
לשכת סר הבטחון	-	רא"ל א. תהלה	

משתתפים בוחפיה המעט
המוכנות היהודית: י. אדמוני, י. צור, י. שמיר.

א. ליטנברג - מזכיר הועדה

סדר היום: 3. הודעה על בחל-יח 2
4. הודעת סר הבטחון 5
5. מפעלי המיר בבקעה-הירדן 16

7. הודעה

בפרוטוקול זה 23 דפים.

יש להו: אלה ביוקר

השר י. גלילי : אני פותח את הישיבה. אני מברך ברוך שמו כבודו

את חברי הועדה החדשים מקרב הממשלה.

כוונתי לשר המשפטים - ח. צדוק ולשר הדתות י. רפאל, שלא נימנו

עם חברי הועדה עד כה, והם הצטרפו לעבודתנו, ואני מברך אותם בכך.

הח/3. הודעה על נחל-ים.

השר י. גלילי : אני רוצה להביא לידיעת ועדת השרים, הועדה

הבין-מוסדית, כי בנחל-ים תופסק כל

הפעילות האזרחית, מהימים האלה ואיל.. חברי הועדה הותיקים

יודעים, כי בשעתו, אני הודעתי על דעת רה"מ, שגם הבאתי זאת לידיעת

חברי ועדת השרים, כי אין אנו רואים, בנחל-ים, תנאים להקמת ישוב של

קבע. כתוצאה מכך, חייבנו את המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית,

להודיע לכל איש בנחל-ים, כי הוא מודע לכך, שאין החלטה על הקמת

ישוב של קבע במקום. לעומת זאת, אנו עודדנו את החברים הנוגעים

בדבר, לסייע לאנשי הדיג להאחז, וכשהגיע קליטת הדייגים לכלל משבר,

חזרנו ועודדנו אותם, גם בכספים וגם בעידוד אחר. זה כבר המשבר

השלישי, ודומני כי זהו המשבר שממנו לא יקום יותר מאחז אזרחי במקום,

כיוון שהם אינם מצליחים להתגבר על חוסר אפשרויות הקיום במקום.

במקום ישאר רק המאחז הצבאי. אני מצטער על כך, רק בגלל שאין

טעם עכשיו לנטוש מאחז אזרחי זה, גם אם לא החלטנו על הקמת ישוב

של קבע במקום. אבל אחרי שהתייעצתי עם אנשי החטיבה להתיישבות

של ההסתדרות הציונית, אינני רואה לזה תקנה, והרי אני מביא זאת

לידיעתכם.

אני חוזר ומזכיר לידיעת חברי הועדה, כי

מבחינה צבורית ומדינית, אף פעם לא נתקבלה החלטה על הקמת ישוב

של קבע בנחל-ים, וכל נסיון להציג זאת כנטישת ישוב, יהיה בלתי

צודק וכוזב.

השר י. רפאל : כיצד הגיבו האנשים לאחר שהועברה להם הודעת מחלקת ההתיישבות של הסוכנות.

השר י. גלילי : זו היתה החלטת האנשים.

מר י. אדמוני : בנח"ל ים היה עד לפני 2 חדשים, גרעין

שישב שם תקופה די ממושכת. הוא עזב את

המקום לפני חדשים וגרעין חדש ביקש להאחז במקום לצרכי דיג.

הוא היה במקום מספר שבועות, והודיע לנו, כי לאחר אספה כללית של

חבריו, הם החליטו לנטוש את המקום - וזו הסיבה לנטישת המקום.

השר י. רפאל : זה לא מקום חדש. שם נעשו נסיונות במשך שנים.

מלכתחילה, כשעלו למקום, מה היתה הכוונה?

כשאני הייתי במקום, הוסבר לי, כי משקיעים שם אמצעים על-מנת לעשות

שם ישוב של קבע. אם כך, האם העניין לא נבדק ע"י אלו שהחליטו כי אין

שם מקום לישוב, ומה היו ההשקעות באותו המקום. עד כמה שאני התרשמתי,

היו שם השקעות ניכרות. באיזה שלב הובהר כי אי-אפשר להקים שם ישוב?

השר י. גלילי : אני לא כיהנתי בתפקיד יו"ר ועדת השרים הזו

כשעלו לנחל-ים, אבל יש פה הערות של אלה

שהיו באותו מעמד. עוד ב- 18.12.72, היתה הודעה של שר הבטחון דאז,

כי אין הוא רואה הקשר בהמשך של קיום פעולות אזרחיות במקום.

ובאוקטובר 74, כשעלתה לשם, כפי ששמענו מפי אדמוני, קבוצת הדייגים,

הרי כל אחד מהם חתם על הודעה, כי הוא מודע לכך שאין החלטה על הקמת

ישוב קבע במקום. מאחז, אך לא ישוב קבע, וככל שהגופים המוסמכים

יחליטו על כך, יהיה עליו לפנות ללא תנאים. אבל אנו היינו ממשיכים

לכלכל את הישוב, במגמה מסויימת של המשך ההאחזות שם, אילו היה

שם גרעין שהיה רוצה לחיות במקום, אך הנסיונות לא עלו יפה, והנסיון

השר י. גלילי

האחרון אף הוא לא עלה יפה, וכיוון שהגרעין אינו מוכן להשאר במקום, הרי אנו רואים את הפעילות האזרחית שם, כבאה על סיומה. לא שאנו החלטנו לסיים את הפעילות הזו, ועקב כך הגרעין עוזב, אלא ~~הוא~~ שלאחר משברים אחרים, הגיע הגרעין שם למשבר הסופי.

השר י. רפאל : אני מבין כי זה ענין של נסיון שנכשל?

השר י. גלילי : בהחלט, היה נסיון לקיים שם קבוצת דייגים, לא כישוב של קבע, נסיון שנעשה פעמיים - שלושה ובא על כשלוננו, וכיוון שעלולים להיות לזה פרושים מדיניים, מצאתי לנכון להביא זאת לידיעת חברי הועדה ולהעמיד את הדברים על דיוקם.

מר י. קלארמן : אין לי מה להוסיף, אלא רק לומר, כי הגרעין עצמו קבע כי זה כשלוננו.

השר מ. חזני : האם אי-אפשר להשפיע על האנשים כי ידחו את נטישת המקום למספר שבועות? הייתי ממליץ לעשות זאת עד שנדע איך אנו עומדים עם המצרים.. כי על-אף ההודעה הזו, הדבר יתפרש בעיני המצרים וגם בעיני חלקים גדולים בציבור, כפינוי מקום לקראת נסיגה מהאזור. בשל זאת אני אומר, כי אם אפשר לדחות זאת למספר שבועות, זה היה רצוי.

השר י. גלילי : שום פרוש כזה לא יכול להנתן, כי צה"ל מחזיק במקום האחזות כקודם, אלא אם כן, יהיו כמה יהודים אשר יתנו לדבר הזה פרוש מרושע, ואז נעמיד אותם על דיוקם של דברים.

השר מ. חזני : זה שצה"ל מחזיק שם, זה לא תשובה לאלה שירצו לפרש זאת כך.

מר י. אדמוני : החברים קיצרו את תקופת הנסיון שלהם, בגלל בעובדה כי עכשיו יש עונת שפל בדיג, ובעצם, סוגרים את הימה ל-2 חדשים. והם אמרו כי היות והם לא משוכנעים כי הם יוכלו להמשיך להיות שם אחרי 2 חדשים, הם לא מוכנים לעבור שם את תקופת השפל ולהשארות במקום אין משמעות בשבילם.

השר י. גלילי : וכאן, אנו גם איננו בטוחים כי נוכל להמשיך להשקיע שם סכומים כאלה.

מ ח ל י ט י ס : הועדה להתיישבות רושמת לפנייה כי מאחר שאנשי קבוצת הדייג החליטו להפסיק את פעילותם - תיפסק הפעילות האזרחית בנחל-ים. בנחל-ים ישאר המאחז הצבאי.

הח/4. הודעת שר הבטחון

השר ש. פרס : אני רוצה להגיד מילה אחת של הקדמה, ולאחר מכן למסור הודעה. אין ספק, שאחד המקומות הרגישים ביותר במפת העתיד של הארץ, זו ירושלים ובנותיה. וזו קצת אשלייה לחשוב כי ירושלים שוקטת על שמריה. מתרחשים כאן כל הזמן דברים. הפיתוח המואץ של ירושלים גרם לכך, שהרבה תושבים שאינם יהודים, באים ונאחזים בה, אם בתוכה ואם בסביבותיה. יתר על כן, בשלב זה, יש מערכת יחסים סבירה עם ירדן, וגם אם היינו רוצים שהיא תמשיך כך לנצח, אינני בטוח שהייתי מתאר זאת כמערכת יחסים נצחית, כי רק היום יש ידיעות שהפתח החליט להפטר מחוסיין וממשטרו.

הממשלה, המדינה והסוכנות, עשו לא מעט מאמצים, הן בתוך ירושלים והן בסביבתה, בהם, ההחלטה להכנס למעלה האדומים, שלמען שלום בית, אמנע מתאור התכנית שם, אבל אפשר להגדירה כמחנה עבודה.

השר י. גלילי :
הממשלה החליטה כי במעלה האדומים יוקם
אזור תעשייה לירושלים.

השר ש. פרס :
כמו כן, יש בית-ספר שדה בבית-ג'אלה, אשר
צופה על פני ירושלים מדרום. ולפי דעתנו,
ולפי דעת רה"מ, צריך להקים מאחזים נוספים ב-2 מקומות נוספים
בסביבת ירושלים: האחד בכוכב השחר.

מב מ. נצר :
כוכב השחר נמצא על גבעה השולטת בגובה של
1,200 מטר מעל אזור בקעת הירדן, במרחק
של 9-10 קילומטר מירושלים. מבחינה בטחונית, אני רוצה להעיר כי ציר
התנועה העיקרי שלנו לבקעת הירדן, עובר כאן, ובמקרה שתפרוץ פעולות
איבה, הכביש הזה חשוף למרבמות ונק"ל. על כן, החלטנו לסלול
כביש בגב ההר, כדי שנוכל להעתיק כוחות ממקום למקום, מבלי שיהיו
חשופים לירי הירדני האפשרי. הכביש הזה יעלה לנו 30 מליון ל"י
ואולי למעלה מזה. כוכב השחר הוא המקום הגבוה ביותר מעל הבקעה -
1,200 מטר מעל הבקעה ו-800 מטר מעל פני הים. הוא מהווה משלט ממדרגה
ראשונה. ביסודו של דבר, האזור שם חשוב מכל התיישבות, ואנו רוצים
להקים שם מאחז צבאי.

המקום השני הוא תקוע, הנמצא בדרך לחברון,
וגם שם אנו רוצים להקים מאחז. (מאחז צבאי, הווה אומר, נח"ל,
במסגרת מערכת הבטחון ועל אחריות משרד הבטחון). בתקוע יש שטח של
1,000 דונם אדמת טרשים, אדמה שאנו רוצים להכשיר אותה. תקוע נמצאת
במקביל לגוש - עציון, הרודיון והכפר חלחול, על הדרך ההולכת לחברון.

השר ש. פרס :

המקום כרגע הוא ריק, אבל ברור לנו כי השטח לא ישאר ריק לנצח, כאשר בידנו להחליט

מי יאייש אותו, אבל לא אם ישבו שם או לא. אנו בינתיים נעלה לשם מאחזים צבאיים, אבל יחד עם זאת, מחלקת ההתיישבות, בפרק הזמן הדרוש, תבדוק את אפשרויות ההתיישבות.

מבחינת השטח הנמצא בידנו, באזור ההוא, הרי

בבית ג'אלה יש בית-ספר שדה, אשר יושב על כמה עשרות דונם וצופה על ירושלים. יש עוד כ-60 דונם שעליו היה קיים מחנה הלגיון הערבי, אשר לפי דעתנו, יש להוסיף אותם לביה"ס, על-מנת לאפשר לו התבססות והרחבה. וכך יש לנו באזור ירושלים א מקומות : מעלה האדומים, כוכב השחר, תקוע, בית-ג'אלה .

השר מ. חזני :

מה המקור למי שתיה לכוכב השחר?

השר ש. פרס :

אנו בודקים אפשרות של הבאת מי שתיה מואדי פרע.

פרט למקומות שהזכרתי, יש עוד 2 מאחזים

צבאיים שאנו מקימים באזור ירושלים - האחד - ימ"ח ליד מעלה האדומים. והשני - מחנה של חיל הקשר ושל ח"א בבעל חצור.

השר מ. קול :

אני מציע, קודם כל, כי חברי הועדה יבקרו

במקומות, לפני שיערך כאן דיון. אינני

רוצה לדון בנושא זה בחטף, עפ"י מה שפה מחארים במפות.

דבר שני - אני מבקש להביא את העניין לישיבת

הממשלה, כי זו החלטה מדינית, ואין מקום לוועדת שרים לענייני התיישבות להחליט על זה.

השר מ. חזני :

יש לי הערה לסדר ביחס להצעתו השנייה של השר מ. קול, להביא זאת לממשלה - אני לא חדש בועדת השרים, ואני יודע כי הנוהל הוא תמיד אחר - הועדה, או שהיא אינה מחליטה, או שהיא מחליטה ברבקולות, כאשר כל חבר שדעתו דעת מיעוט, או דעת יחיד, יכול לערער על כך בפני הממשלה.

השר ש. רוזן :

בכותרת כתוב: "הודעת שר הבטחון", כלומר, אנו לא דנים ולא מחליטים כאן. זה ענין של משורר הבטחון, ובאמת הוא שייך לממשלה. כלומר, אנו רשאים לערער על כך בממשלה. אבל אני לא רוצה שיחשבו, שיש בעצם ההודעה שהושמעה, איזו שהיא הקדמה לדיון האם יש צורך במאחזים צבאיים או לא, בועדת השרים. אם יש צורך בהתיישבות, יש מה לדבר מבחינת התיישבותית, כלכלית ומדינית. אני חושב שהיום זו היתה בבחינת קבלת אינפורמציה - וזה יותר טוב מאשר לא מקבלים. כי מבקשים לפעמים לדעת דברים שעה לפני שתיים-עשרה, ולא מקבלים אותם, כך שזה טוב שנתקבלה אינפורמציה. אני רק איני רוצה שתפורסם כאן חוות דעת, ואני מציע שנבדוק ונברר זאת בממשלה.

השר ח. צדוק :

אני, כחבר חדש, הייתי רוצה הבהרה. מתוך הדברים שהביא לפנינו שר הבטחון, לא ברור לי מהם הדברים שהם בסמכותו והם מובאים כאן לידיעה בלבד, ומהם הדברים הטעונים אישור ואשר מובאים כאן לדיון והחלטה. באשר לדברים המובאים כאן לדיון והחלטה, אני מבקש לנהוג כמקובל בועדות שרים. כלומר, שלדיון יובא מסמך המפרט מהי הכוונה לעתיד, מהו הביסוס התקציבי וכל השאר.

השר י. גלילי :

אני ביקשתי בתחילה להבהיר, אבל נכנעתי לבקשת השר קול ונתתי לו אפשרות להציע לסדר. לפי דעתי, שר המשפטים הציג שאלה נכונה, שעליה אי-אפשר לענות

לפי התקדימים, כי לא היה תקדים לזה, אבל אפשר לענות לפי השכל הישר. אילו היה הענין הבלעדי של ההחלטה על הקמת 2 מאחזים צבאיים - הרי זה בסמכותו של שר הבטחון, והוא אינו צריך להביא את זה, לא לוועדת שרים לענייני התיישבות וגם לא לישיבת הממשלה. אבל הכוונה היא, כי בעתיד תוקם כאן התיישבות. על כן נדברתי עם רה"מ וסיכמנו כי תמסר עלכך הודעה (לא נדרשת כאן כל החלטה) לוועדת שרים לענייני התיישבות, ובמידה ויש שרים המערערים על ההחלטה הזו, מבחינת מקומות התיישבות, אז הם רשאים לבקש דיון והחלטה פה. לא כל שכן, שהם רשאים לעורר זאת בישיבת הממשלה. זה למעלה מכל ספק. אני חוזר ומבהיר, כי אני חושב שנתגלטה הנקודה הרבה זמן לפני השעה שתיים - עשרה, בכך שביקשנו את שר הבטחון להביא את ההודעה הזו לישיבת ועדת שרים לענייני התיישבות, על-מנת שהמגמה הזו תהיה ידועה, ועל מנת שועדת שרים לענייני התיישבות לא תעמוד אח"כ בפני כל מיני פדושים מסולפים שעלולים לתת לזה בחוץ. לכן רשמנו פה כי ההודעה של שר הבטחון מובאת על דעת רה"מ. והיות ויש פה אלמנט מדיני, קיבלתי הבוקר מכתב דחוף משר החוץ האומר: "למרבה הצער מתברר לי שלא יעלה בידי להשתתף בישיבה בבוקר. אבקש להודיע לחברי הועדה כי אני תומך בהחלטה מבחינת כוכב השחר ותקוע, ואבקש לצרף את קולי בעתיד, אם יעמוד הנושא להצבעה".

אנו לא מביאים את הנושא להצבעה. אנו רק מביאים לידיעת חברי הועדה, כי שר הבטחון החליט על הקמת 2 המאחזים הללו, כאשר כרוכה בזה גם מגמה התיישבותית. הנושא יבדק, וכפי שנאמר, יבחחנו אפשרויות התיישבויות בכל אחד משני המקומות הללו, כאשר תוך חדשים אחדים, יובא הנושא האם לפתח את 2 המאחזים האלה להפחזויות התיישבויות, להחלטה.

אם החברים מסתפקים בהודעה הזו, יפה, ואם

אם רוצים לקיים דיון, נקיים דיון.

השר מ. קול :

הצגת העובדות , לדעתי, לא מדוייקת, ולכן
אני מבקש לומר משהו.

השר א. אוזן :

אני מבין, בענין המאחזים, כי זה מאחז
בסתוני, ואין שם שום דבר אחר. דבר זה,
בהחלט תלוי בשיקול דעתו של שר הבטחון, והוא המכריע פה, ואני לא
חושב שזה היה מחייב איזו שהיא הודעה לודעת שרים לעניני התיישבות.
אולי, כדי למנוע כל מיני פרושים לא נכונים. לכן, אינני מציע לקיים
דיון בנושא הזה, אלא לקבל את ההודעה כפי שהיא ולהודיע כי רשמנו
אותה לפנינו. רק במידה ושר הבטחון יחשוב כי יש להפוך זאת להתיישבות
של קבע, הרי אז גם לשר החקלאות יש מה לומר, וגם לשר התיירות, ויהיה
צורך לבדוק האם יש מקום להקים שם התיישבות ומה משמעות הענין. אך
עדיין לא נכנסנו לכך ולא נעשתה שום בדיקה בנושא הזה.

השר י. רפאל :

איני חושב שצריך היה להודיע כאן על המגמה,
אך כמובן, לאחר שהודיעו, אני מבורך על
המגמה הזו. ואם יבוא היום ונצטרך להחליט בנוגע לישוב, אני מעריך
כי יחליטו על כך בחיוב גם אלה שאינם בעד התנחלויות רבות ומרחיקות
לכת באזור ירושלים. הלוואי ויהיה שם מקום וקרע. נדמה לי שאיש
לא יתנגד לזה.

השר ש. רוזן :

אני כן מסתייב.

השר י. רפאל :

עד כמה שאני יודע את עמדתך, אתה לא צריך
להסתייב. לוא היו דנים על הר שכס, אני
מבין שהיה פה מקום לויכוח, אבל השאלה הזו אינה עומדת עכשיו על
הפרק. כאשר אנו עוד לא יודעים האם יש שם קרקע ומים וכשיחבשל
משהו, זה בוודאי יובא לדיון. היום צריך רק לשמוע ולא להתווכח כאן
על המגמה. היום זו רק מגמה, אבל אם יש מגמה, יתכן שבמשך
בזמן נוכל לעשות שם דבר מה.

השר י. גלילי :

זה ענין של חדשים אחדים.

השר י. רפאל :

כן, אבל זה בפרוש בסמכותו של שר הבטחון להחליט על המאחזים.

השר י. קול :

לפי דעתי, היו"ר לא דיוק. אין זה נכון כי שר הבטחון אינו צריך לבוא ולממשלה ולהגיש לה הצעה, בה יאמר כי הוא רוצה להקים מאחזים כאלו ואחרים ובמקומות כאלו ואחרים. זה ענין של השקעה כספית ובטחונית ופעולה מדינית ובטחונית. ואני זוכר ששר הבטחון הקודם הגיש לממשלה הצעה על הקמת מחנות צבא ליד הערים, ואח"כ הסתלק מהסיון, כי לא היתה לכך תמיכה. אבל דבר כזה היה מונח על שולחן הממשלה בשעתו.

השר י. גלילי :

הוא הציע להקים מרכזים עירוניים, לא מחנות צבא.

השר ש. פרס :

המחנות הוקמו.

השר מ. קול :

מה שהוקם היה באישור הממשלה. לכן, לאור נסיוני בממשלה, צריך להביא דברים אלה לאישור הממשלה. והוא לא צריך בכלל להודיע על כך.

דבר שני - אני לא נקטתי פה שום עמדה לגופו

של דבר, כי לעניינים כאלו אני נוהג להתייחס ברצינות, ואיני חושב שפה צריך למכור חתול בשק. אז קודם כל, אני רוצה לראות את המקומות האלה ולשמוע את הסברי שר הבטחון. אין לי ספק, שעל הקמת תקוע דיברו כבר במשרד הבטחון, והיו כבר התייעצויות עם רה"מ, והשר הילל בוודאי היה שותף לכך. לכן אני חושב, שאני רשאי, גם כחבר ממשלה וגם

כחבר ועדת שרים לענייני התיישבות, ללמוד את הדברים האלה ולדעת אותם באופן יותר יסודי, ולא בחטף. בעניינים בטחוניים, אסור לנו לנהוג כך, וגם לא נהגנו כך בעבר.

השר ש. פרס : אנו לא עושים זאת בחטף, אנו שמים זאת על השולחן.

השר מ. קול : אתה רשאי לשים זאת על השולחן, אבל אני רוצה ללמוד, להכיר ולדעת יותר מה עומד מאחורי הדברים האלה. לכן אני, קודם כל, איני רוצה לרשום פה הודעה, כי לרשום הודעה, זה כאילו לאשר - כך הסביר זאת השר גלילי בישיבת הממשלה האחרונה בהקשר להקמת הועדה של שר האוצר - ואם רוצים לרשום זאת ולאשר, בצורה כזו כפי שזה הובא כאן, אני רוצה להביא זאת לדיון בישיבה הממשלה הבאה.

אם זו רק אינפורמציה שלא מבקשים לרשום אותה, אז תתן אפשרות לחברי הועדה ללמוד את הדברים באותה היסודיות שלמדו אותם אלה שהביאו אותה, ואז יתקיים על זה דיון בישיבה הבאה.

השר ח. צדוק : האם קיימת באיזו מסמך הגדרה מדוייקת, בתחום שאנו דנים בו, מה נתון לסמכותו של שר הבטחון ומה חורג מסמכותו? חשוב כי נדע זאת לעתיד.

דבר שני - אמר קודם השר רוזן, כי מוטב שנמסרת אינפורמציה מאשר היא לא נמסרת. אני לא בטוח כי זה תמיד נכון. כי מסירת אינפורמציה על נושא שהוא כביכול לא [REDACTED] בסמכות הועדה הזו, כשהועדה שומעת, ופורמאלית, רושמת או לא, זה יחשב כחריג מסמכותה, ואח"כ אפשר יהיה לתרץ זאת כמעין אישור הועדה.. אני, כחבר הועדה הזו, מבקש שלועדה הזו יובאו דברים, שהם, מבחינה אופרטיבית, בתחום הסמכות וההחלטה של הועדה הזו.

ודבר שלישי - הרי ועדות השרים והממשלה אינם

מחליטות על מגמות. הן יכולות לדון על מגמות, אבל אח"כ הן מחליטות החלטות אופרטיביות ליישום המגמות הללו. השיקולים למיקומו של מאחז צבאי, הם בטחוניים - צבאיים, כאשר המיקום בלבד יכול להיות מושפע ע"י שיקול התיישבותי שהוא חורג מהמסגרת של השיקול הבטחוני - צבאי - ואני לא יודע מהו משקלו של השיקול ההתיישבותי ושל המגמה ההתיישבותית, בקביעת מקומו של המאחז הזה. הטשטוש הזה בין דבר שהוא בסמכותו של שר הבטחון, לבין דבר שאנו צריכים להחליט עליו פה, הוא מפריע לי, והייתי רוצה כי נגיע לבהירות.

מר א. שנקר :

לאור הדברים שאמר כאן שר המשפטים, הייתי

רוצה להפריד בהודעה של שר הבטחון, בין החלטה אחת לשניה, או בין חלק אחד לשני. החלק הראשון זו ההודעה, כאשר החלק השני מדבר על כך שיבדקו את האפשרויות ההתיישבותיות. השאלה היא רק - מי בוחן את האפשרויות ? ואם אומרים שאנו לא מחליטים על העניין הזה, עד ~~ההחלטה~~ שמשחררים לנו איזו הצעת החלטה, ומצד שני אומרי כי יבחנו, מי יבחן? אני מציע כי נלך לפי הדרכים בהן הלכנו עד עכשיו, כלומר, מחלקת ההתיישבות ומשרד החקלאות הביאו הצעה, היה דיון על האינפורמציה, ואח"כ אנו החלטנו כפי שהחלטנו. אבל אי-אפשר להחליט על הצעה ללא הנתונים המתאימים. לכן אני מציע כי אנו נלך לפי כל הנוהלים בהם נהגנו עד עכשיו.

השר א. יריב :

קשה כאן להתייחס לגופו של עניין, דהיינו,

לקבל חכניות התיישבות באזור שדובר עליו. אני רואה טעם לפגם בעניין, שמא יחשדו בנו, כי אנו, בדלת אחורית, רוצים להגניב התיישבות למקומות האלה. אני בעד מאחז. אבל אם אנו ~~רוצים~~ רוצים להכניס לשם התיישבות בדלת הקדמית, צריך לומר זאת. לכן אני

בעד שיטת טיפול בנושא, שהיא לא תטיל עלינו ~~חדש~~ מיותר, ואני נבד להחליט על כך היום, בשיטת הטיפול הזו.

השר י. גלילי : הדיון הזה הוכיח לי, כי נהגתי נכונה בכך שהזמנתי את שר הבטחון, למסור את ההודעה שלו. ועכשיו, אני רוצה להתייחס קצת לדברי החברים:

א. לגבי השאלה - האם בסמכותו של שר הבטחון להחליט על מאחז צבאי או לא? הרי היא לא נוגעת, ולא אני הפוסק בה, אך במידה ואני נשאל, אני אומר כי בנושא של הקמת מאחזים צבאיים, בדרך כלל, אחראי שר הבטחון והוא המוסמך להחליט כי מקימים מאחזים צבאיים, או מעתיקים מאחזים צבאיים ממקום למקום, מבלי שהדבר מובא לאישור הממשלה, ולא היה ערעור על כך עד עתה. כמובן, ששר הבטחון יכול להביא זאת במסגרת סקירה כולל, אך לא בכפוף להחלטת הממשלה.

ב. הנושא הוא נושא רגיש. אילו היה מחר, שר הבטחון, מציב בתקוע מאחר צבאי - ולאחר ועידת רבט, יש דווקא שיקולים רציניים ביותר לעבות את האחיזה שלנו גם באזור תקוע, וגם באזור כוכב השחר, כי זה נותן תצפית ופיקוח על כל המרחב, ^{גם} לוא הוא היה עושה זאת ללא כל מגמות התיישבותיות, הדבר היה נחשד ומתפרש כך, והיו סביב זה רינונים ולחשים, כי אנו לא חיים בחלל ריק. מה עוד, שיש מגמות של האחזויות התיישבותיות.

בזמנו, אנו סיירנו עם שר החקלאות לשעבר, גבתי, גם בכוכב השחר וגם בתקוע, כי היתה מחשבה על כך עוד בממשלה הקודמת, אך ההחלטה על הקמת האחזות התיישבותיות שם לא היתה בשלה, לא מבחינת הקרקע ולא מבחינת המים. וקרוב לוודאי, שאם יוחלט על כך בעוד מספר חדשים, יצטרכו להיות שם מפעלי תעשיה, כי אפשרות החקלאות שם היא מצומצמת, וגם לא עלתה הצעה כזו.

אני חושב בהחלט, כי לאחר הישיבה הזו, יש

רשות לשר רוזן לבוא לישיבת הממשלה ולהגיד כי הוא קיבל אינפורמציה בועדת שרים לענייני התיישבות, אשר מספיקה לו כדי להציג שאלה לממשלה ולהחליט נגד מגמה התיישבותית שם. דווקא בגלל מה שאמר השר קול, אני מופרע כמעט מלהתקדם ולהביא זאת לוועדת שרים כהחלטה. אני לא הבאתי הצעה לרשום כל החלטה, אלא הודעה של שר הבטחון.

באשר להצעה של השר קול, כי ככל שתובא

הצעה להקים שם האחזות התיישבותית, הוא רואה מקום לערוך סיור במקום, היא חשובה בהחלט, נכונה ולגיטימית. ואני לא רושם זאת, כדי שלא תרשם המגמה ההתיישבותית, אבל אני אומר בע"פ, שאני אדאג, כי אם תובא בעוד כמה חדשים הצעה להאחזות התיישבותית שם לוועדת שרים לענייני התיישבות, יערך, לפני כן, סיור במקום.

השר מ. קול :

כשדיין הביא הצעה לסגור 70 אלף דונם בסביבות ירושלים, זה הובא לישיבה הממשלה.

השר י. גלילי :

את ההצעה על סגירת 70 אלף דונם באזור ירושלים, הבאתי אני, כי יש לזה משמעות מדינית ממדרגה ראשונה, ואני מביין את ההשוואה. מכל מקום, אחרי שאתה קיבלת את המידע, אתה יכול לבקש דיון בממשלה. לכן אני חוזר ואומר - הדבר הזה מובא לידיעת חברי הוועדה ולא יותר. במשך הזמן, החטיבה להתיישבות שלהסדרות הציונית, שהיא בשבילנו הזרוע המבצעת, תבדוק גם אפשרויות התיישבות במקום.

כמו כן, אני רושם לעצמי, שאם נביא הצעה עלהקמת האחזות התיישבותית במקום, נארגן, לחברים הרוצים בכך, סיור במקום, ובתוקף תפקידי, אני בהחלט יכול להבטיח סיור.

אני חוזר ומציע לחברי הועדה להסתפק באינפורמציה שהם קיבלו. אינני מבקש, בענין זה, שום רישום ושום החלטה. האינפורמציה הזו יכולה לשמש להם בסיס להציג את הנושא בישיבת הממשלה. הבדיקה של האפשרות ההתיישבותית תעשה, ואם נביא הצעה לאפשרות ההתיישבותית, נקדים לכך סיור במקום ונביא מסמך לשולחן זה.

אם מישהו מאנשי גוש אמונים היה מפרסם כי הוא היה במקום, אז היה מקום לחדשות, אבל בינתיים אין פה שום ענין של כניסה בדלת האחורית או הגנבה, אלא רק מתן אינפורמציה מקדימה על תכנית הפעולה, כאשר, והיה אם נביא הצעה על מגמות ההתיישבותיות, אנו נקדים לכך סיור, נביא מסמך ונחליט כדין.

מר י. קלארמן : אני מבקש תשובה לשאלתי - מתוך הנחה שמחלקת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית, תביא לאחר הישיבות הבאות הצעה להתיישבות, כדי שהפורום הזה יחליט, ובסמכותה של הועדה הזו להחליט על כך לחיוב - אחרי החלטת הועדה הזו לחיוב, יכולים להביא זאת לישיבת הממשלה ולאשר זאת?

השר י. גלילי : בהחלט. כל החלטה של הועדה הזו טעונה אישור של הממשלה, ורק לאחר מכן היא נכנסת לחוקפה, כאשר כלשר רשאי להעביר את ההחלטה הזו לישיבת הממשלה, ועל-פיה יקום דבר.

הח/5. מפעלי המים בבקעת הירדן

השר י. גלילי : אנו עוברים לסעיף השלישי, ולגביו, אני מבקש את תשומת לב החברים, כי גם בסעיף זה, היום, אינני מבקש הצעה להחלטה, אלא רק אינפורמציה בנושא המים בבקעת הירדן.

מר י. אדמוני :

הספקת המים בבקעת הירדן, פחות או יותר,

מבוססת היום על תכנית שאפשר לכנותה -

מושלמת. כלומר, מבחינת הרעיונות שיש בה, המחשבות והסקרים ההידרולוגיים והאקולוגיים, יש לנו תכנית אשר נותנת את הבסיס לתכנית ההתיישבותית שלנו בבקעה. כאשר כמות המים שאנו מעריכים אשר תעמוד לרשותנו בבקעה, תהיה כ-40 מליון ממ"ק לשעה, כאשר רק הכמות הזו של המים, מאפשר הקמת 14 - 16 ישובים חקלאיים, כאשר כל אחד מהם יקבל את מכסת המים המקובלת בבקעת הירדן. אגב, אני לא יכול להגיד "בקעת הירדן" באופן כולל, כי יש וריאציות שונות בתוך הבקעה והישובים היושבים בחלק הנמוך, מקבלים כמויות אחרות מהישובים האחרים.

כפי שאמרתי, מספר היחידות ההתיישבותיות

המותכננות, הוא אותם 14 - 16 ישובים, כאשר מתוכם 12 כבר קיימים - ובתכניות שהצגנו כבר כמה פעמים פה, מופיעים יתר הישובים שעדיין לא קיימים, כמו : מחולה ב', בוקיע ב', קליה ב' ומושב נוסף באזור פצאל. אלה הם ישובים שעדיין לא קמו, אבל נראה שניתן להבטיח להם את כמויות המים הדרושות בהיקף שהזכרתי של 40 מליון ממ"ק בשנה. כאשר לפי התכנית יהיו עוד 2 - 4 ישובים חקלאיים.

אני אמרתי כי התכנית מבוססת על מערכת כללית

לבקעה, עכשיו, אם אני רוצה לסייג אותה, התכנית היא לא תכנית כוללת לכל אזור הבקעה, אלא מתוכננת על תת-מערכות, כשכל מערכת נשענת על אקפיפרים ^{הזורמים} ומטעינים אותה. תכנית אחת מתייחסת לאזור מחולה הנפרד מהאזורים האחרים של מרכז הבקעה. תכנית שניה מתייחסת לאזור חמרה, ^{המכונה} מהקו שבין שכם עד לגשר אדם, והתכנית השלישית, שהיא הגדולה ביותר, מתייחסת לאזור פצאל, כאשר יש אקפיפר ^{באזור} רביעי המתייחס לאזור צפון ים-המלח. כאשר זה, פחות או יותר, חופף את תכניות ההתיישבות של 2 ישובים נוספים באזור מחולה, קבוצת ישובים באזור חמרה, קבוצת ישובים באזור פצאל ועוד קבוצה בצפון ^{מערב} ים-המלח.

מר י. אדמני

הספקת המים בבקעה מבוססת, עד היום, על קידוחים בלבד ועל ידע הידראולוגי וגאולוגי. כאשר אנו יודעים, כי כאשר מדובר במערכות מים המבוססות על קידוחים, אי-אפשר לדעת, בסופו של דבר, מהן ^{הן} הכמויות שתעמודנה לרשותנו, עד שלא נבצע את הקידוחים עצמם, ועד שלא מבצעים את קידוחי הנסיון. ואמנם, היו לנו כמה וכמה הפתעות לטובה בקידוחים שביצענו, למשל, באזור מחולה, ששם מצאנו כמויות מים, למעלה מכפליים ממה שהערכנו. זו באר היכולה להפיק למעלה ^{מאלף} מאלף קוב לשנה, והיא מספקת את כל כמויות המים לאזור ההוא, ללא קידוח נוסף. בחמרה מצאנו כמויות מים דומות של 1,000 קוב לשנה, שהם בערך פי 3 מאלה שהוערכו, כאשר חכנו את מערכת המים לבקעה. לעומת זאת, באזור פצאל, הקידוח הראשון שביצענו היה מלוח ואי-אפשר לנצל אותו. כאשר ב-3 הקידוחים האחרים שביצענו באזור, בשבוע שעבר, ^{הם} היו מצויינים, גם מבחינת שפיעת המים וגם מבחינת איכותם. היו בין 250 ל-400 קוב בכל אחד, כאשר בינתיים, הציוד העומד שם לרשותנו, אינו תואם את יכולת ההפקה. כי עם הציוד העומד לרשותנו, אנו מסוגלים להפיק בערך 200 קוב לשנה, כאשר יכול להיות שאפשר להפיק הרבה יותר עם ציוד אחר. כיוון שהציוד נבנה ל-240 קוב לשנה, זה מה שהפקנו. מטבע הדברים, אם אנו מבססים את הספקת המים על קידוחים ועל שפיעות נסיון (קודחים אז בין 600 לאלף מטר), המערכת הזו, מבחינת ביצועה, לוקחת הרבה זמן, כשאנו מעריכים כיהתכנית הן תיקח כשנתיים. כי עד שמכונת הקידוח נכנסת, עד שמבצעים שפיעת נסיון, ובונים את הקידוח על סמך שפיעת הנסיון, זה לוקח זמן. מה עוד, שבתהליך הקידוחים יש קשיים לא מעטים של אבדן ציוד וטביעת ציוד. לא פעם, כשאתה מכניס ציוד קידוח לתוך באר, הוא נופל וטובע ועד שאתה מוצא אותו, ומוציא אותו, זו בעיה ממושכת. כמו כן ישנה בעיה שזה מחייב לעיתים פריצת דרכים וסלילת דרכים בתנאים לא פשוטים, ואנו חייבים

ואנו חייבים לסלול דרכים עם ציפוי, כדי שלא נסכן את העובדים בקידוחים, מבחינת הפיגועים.

בשנה הנוכחית, אנו נתנו לפיתוח המים בבקעת

הירדן כ-13.5 מליון ל"י, מהם בוצעו, עד עכשיו, בפועל, עבודות בסך של בערך 4 - 5 מליון ל"י. כלומר, אתם רואים פה, כי בנוסף לקשיים האובייקטיביים של פני השטח וכו', יש גם קשיים אובייקטיביים בביצוע. קרי, במכונות קידוח ובצוותות קידוח ובקצב ביצוע העבודות. אנו מקיימים תאום פפקידים עם חברת מקורות, שהתחייבה לביצוע המפעל הזה, שלנו, אך לא תמיד עומדת בלוח הזמנים, כפי שאנו רוצים לראות אותו.

אחד המפתחות החשובים ביותר למערכת

הספקת המים הוא החשמל. כי בקידוחים עמוקים שכאלו ובכמויות כאלה של מים, אין אפשרות להפיק את כל התועלת ממשאבות של דיזלים. היום נמצא בזהליך ביצוע, חיבור חשמל לבקעת הירדן והגדה עד מחולה, כאשר הקו חיפה - בקעות אמור להסתיים ביוני שנה הבאה, ואנו לוחצים על חברת החשמל כי תמשיך את הקו את אזור פצאל. בהתאם להסכם שיש עם החברה, יש הסכם חתום ומימון מובטח להארכת הקו עד אזור פצאל, אך חברת החשמל טרם מסרה את העבודה הזו לביצוע, וגם עוד לא הוצא על כך מכרז. על כל פנים, חיבור החשמל עד בקועות, ואחרי זה עד גילגל, הוא מובטח, והוא בעל חשיבות בהפקת המים ומיצוי הפוטנציאל בקידוחים שכבר בוצעו.

השר י. גלילי :
כפי שנמסר לי ע"י מר אבני, המטפל בנושא
מטעם משרד השיכון, חברת החשמל ואוייה
לשבח על הביצוע המהיר והיעיל של העבודה בקו עד מחולה, וכנראה גם
ממחולה עד בקועות.

מר ר. ויץ :
אבל יש ישובים בבקעה, שהחשמל עולה כל
כך הרבה, שאינך יכול לקיים זאת .

מר י. אדמוני :
אך מגיעה להם נזיפה על כך שלא הלכו דרומה
משם, כי זה חלק מההסכם איתם.

מר ר. ויץ :
לאחרונה, היות ואנו קצת התקשינו בהספקת
המים ממקורות הקידוחים, והיות ורוצים
להגביר את קצב האיכלוס של הבקעה, הצענו לבסס חלק מקיום הישובים על
שאיבת מים מהירדן באזור בית-הערבה ובאיזור פצאל, מול אזור ההתיישבות
שלנו במרכז הבקעה, כאשר המליחות בירדן נעה בין קיץ לחורף ובנקודה
הדרומית ביותר שלנו מגיעה עד 1200 מיליגראם.

השר מ. קול :
האם זה לא יכול להפוך למי מריבה בינינו
לבין ירדן?

מר ר. ויץ :
ירדן לא שואבת את המים האלו. אלו מים
שנכנסים לים המלח ואינם בשימוש שום גורם
אחר. מבחינה בינ"ל, המים שייכים ל-2 הצדיים. הירדנים שואבים
את מימיהם ממפעל הירמוך, כאשר החקלאות שלהם מבוססת על מים
מתוקים והם מגדלים ירקות ומטעים בהתאם.. המים שעוברים בירדן,
בהמשך, אינם מאפשרים גידול ירקות ומטעים, ואנו נשתמש בהם לצרכי
בריכות דגים ואולי גם לגידול כותנה.

השר מ. קול :

אני לא שאלתי על [REDACTED] מליחות המים.

אני שאלתי על זה משום שזה יכול לגרום

לסכסוך מדיני עם ירדן.

מר א. ויץ :

אני במקרה הייתי שותף לוועדת ג'ונסטון

ובסוף אמסור לך על כך דו"ח.

מר י. אדמוני :

מערכת הספקת המים שלנו , בבקעה , מבוססת

על הערות הידראולוגיות וגאולוגיות ,

המבטיחות את מלא הספקת המים לישובים המתוכננים , ובעצם , על בסיס

זה תכננו את מספר הישובים ויחידות המשק , כאשר תהליך ביצוע הקידוחים

הוא איטי ודי יקר . יש תכניות ברורות לשנה הנוכחית והבאה , שלה אנו

מציעים קצב פיתוח כפול מזה של השנה הנוכחית , וכדי לקדם את ענין

הספקת המים , אנו צריכים לנסות שימוש במקור מים נוסף כמו לבריכות

דגים.

מר ר. ויץ :

אני הייתי רוצה להוסיף אינפורמציה נוספת

כדי שהתמונה ההתיישובתית תהיה מחוורת.

המספרים שנקט יחיאל עם מספרי מינימום לגבי ההערכה של אפשרויות

ניצול מי תהום , כאשר אנו מדברים על מים שאינם כלולים ברזרבה

הארצית , כאשר יש מקורות נוספים וההערכות נעות בין 40 מליון ממ"ק

לבין 70 מליון ממ"ק , ואני משוכנע מנסיון העבר , כי משנגיע לתאום ,

הגבול יהיה קרוב יותר ל-60 - 70 מליון ממ"ק מאשר ל-40 מליון ממ"ק.

היום זה לא כל כך חשוב , כיוון שצוואר הבקבוק זה כח הניצול ולא

הגבול העליון של אוצר המים שעליהם מדברים . מצד שני , לגבי המחשבה

ההתיישובתית הכללית , צריך לזכור זאת . כי עבורי שלהשיג את המטרה

שלשמה כל ההתיישובות הוקמה , ולהקים חייץ התיישובותי הנושא את עצמו

מבחינת כלכלית , חברתית [REDACTED] ובטחונית , מספר הישובים שנקט

עד כה , לדעתי , הוא אינו מספיק.

השר מ. קול : קודם כל, צריך לתגבר את האוכלוסיה בישובים הקיימים כבר, כי היא מאוד דלילה.

מר ר. ויץ : זו בעיה של ביצוע. היום יש קו נפרד בין הקונספציה התכנונית לבין הקונספציה הביצועית. בלתי אפשרי להשאיר את הפער שבין מחולה ובקועות כפי שהוא, ואי אפשר להשאיר את הגרם העליון ואת מעלה אפשריים כישוב הדרומי במפלס העליון וצרים להשלים את התמונה. והיות ואנו עוסקים בתכנון האזרחי של כל הבקעה, ואתמול נתקבלה, סופית, החלטה על מיקומו ותכנונו של מרכז אזורי במעלה אפשריים, שעליו הוחלט בועדה הזו בזמנו, ואני הייתי רוצה כי יזכר בתודעת החברים כי עלינו לעשות מלאכה שלמה בנדון, ואינני חושב שיש פה גורמים מגבילים.

דבר שני, אם אנו מקבלים את [redacted]

הסיכומים של ג'נסטון בזמנו, אז חלוקת המים בינינו לבין ירדן היתה, שירדן תקבל חלקה [redacted] מהירמוך ומעלה, כדי לאפשר את העברת המים ברור - והם אמנם כבר במנו חלק מהתעלה וממשיכים במגמתם להגיע עימה עד ים המלח. לעומת זאת, מבחינת מי הירדן, קו ההפרדה היא באמצע, כך שאין חשש בנדון.

השר מ. קול : מה אחוז המים המלוחים?

מר ר. ויץ : אפס.

השר י. גלילי : השר קול העלה נקודה נכונה, שכן מעבר למוסכמות של תקופת ג'נסטון, שמאז נשפכו הרבה מים מהירדן לים המלח בדרגות שונות של מליחות, ואכן הנושא יכול להתעורר בחזרה, מבחינה מדינית, אם תתחיל שאיבת מים מהירדן. גם רה"מ וגם שר הבטחון מודעים לכך, וסוכם כי והיה

השר י. גלילי

והענין יעורר בעיות בזירה המדינה, אנו נחזור לדון בנושא, כי איננו מחפשים מוקדי ריב חדשים עם ירדן.

דבר שני, אני רוצה להעיר את אזנו של שר החקלאות, כי אחת המטרות שבשלהן הבאתי את האינפורמציה, גם בהקשר לנושא השאיבה מהירדן, וגם כי אני מבקש שאתה תהיה מודע לבעיות התקציב של הקידוחים בבקעת הירדן לשנת 75, ואני מקווה, שבשנת הכספים 75 לא תהיה הקטנה של המאמץ, כי מפעלי המים בבקעה דרושים לנו, לא רק בהקשר לחזון שהביע רענן ויץ על מספר גדול יותר של ישובים, אלא גם בהקשר לפיתוח מספר הישובים שעליהם סבר הוחלט, ביחוד אם נצטרך לאכלס את המרכז האזורי.

והערה אחרונה - יש לי יסוד לחשוב שאחת הסיבות שבגללן גם מערכת הבטחון תומכת בשאיבת המים מהירדן, זאת כדי שאפשר יהיה להשתמש בהם לבריכות [redacted] דגים, שאפשר ויהיה להם ערך בטחוני והגנתי. ואני רציתי להביא זאת לידיעת חברי הועדה ולא כנושא להחלטה.

השר מ. קול: אני ראיתי תכנית, בטלויזיה הישראלית, לפני

כמה חדשים, על הישובים בבקעת הירדן, והתכנית הזו חשפה את ערוותנו בזה שראו בה ישובים שאין בהם אוכלוסיה. בני הילדים היו ללא ילדים והתושבים סיפרו כי אין להם מספיק אנשים והדבר עשה רושם מדכא מאוד. גם הערבים רואים תכנית זו. זה לא מספיק שבא לכאן יחיאל אדמוני ומספר שנחוצים עוד אנשים ועוד מים, כי הרושם שמתקבל שם הוא שהתנועות שלקחו על עצמם את ההתישבויות הללו, אין בכוחם ללדת אותם. לכן אני מבקש שהיו"ר יבקר מרענן ויץ ומיחיאל אדמוני, שיבואו וגידו לנו מה קורה שם.

פֶּשֶׁר י. גלילי :

אני מבטיח כי באחת מהישיבות הקרובות,

יערך דיון בנושא אכלוס הישובים בבקעת

הירדן. ובכך, אני רוצה להודיע כי הישיבה ננעלת.